

Nr 110.

Av herrar **Pålsson** och **Svensson, Isak**, om åtgärder för bekämpande av nötkreaturstuberkulosen.

Inom alla kulturländer har man sedan länge haft klart för sig att nötkreaturstuberkulosen tillfogar husdjursskötseln avsevärda förluster. För alla stater har det därför ansetts som en viktig uppgift att bekämpa sjukdomen. I vårt land ha sedan 1897 statsmedel utgått till kostnadsfria tuberkulinundersökningar åt djurägare, som förbundet sig att genom vissa föreskrivna åtgärder effektivt söka utrota tuberkulosen i sin ladugård. Härigenom har vårt land erhållit ett flertal säkert tuberkulosfria besättningar, bland vilka återfinnas våra allra främsta avelsdjursbestånd. För kampen emot sjukdomen som nationell angelägenhet hava de hittills vidtagna åtgärderna dock endast haft ett relativt värde. Av vårt lands c:a 3 miljoner nötkreatur äro endast c:a 110,000 föremål för åtgärder till skydd emot lidandet, vartill komma c:a 12,000 djur, som tillhöra ladugårdar, där en ordnad kamp emot de smittfarliga tuberkulosformerna förekommer med hjälp av statsmedel enligt den s. k. ostertagsmetoden. Vid sidan av det skyddsarbete, som inom detta relativt obetydliga djurbestånd försiggått, har man anledning tro, att sjukdomen så gott som obehindrat — åtminstone från det allmännas sida — fått utbreda sig inom landets övriga besättningar. Alla iakttagelser — i främsta rummet beslagssiffrorna från våra köttkontrollanstalter — tala också för att ladugårdarna i vårt land i allmänhet äro tuberkulösa i sådan utsträckning, att hittills från det allmännas sida vidtagna åtgärder måste anses otillräckliga.

Det har otaliga gånger framförts önskemål om en utvidgning av vår nu bedrivna tuberkuloskamp. År 1911 gjordes samtidigt från veterinär- (svenska veterinärläkareföreningen) och jordbrukarehåll (hushållningssällskapens ombudsmöte) enträgna vädjanden till statsmakterna om ett effektivare ingripande emot ladugårdstuberkulosen. Kungl. Maj:t fann sig härav föranlåten att följande år tillsätta särskilda delegerade för utredning härom. Deras arbete, som försiggick i mycket långsam takt, föranledde ett flertal framställningar, som dock samtliga med undantag av lagförslaget angående pasteuriseringstvång ej föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Sannolika orsaken härtill var väl den finansiella situationen under de närmaste efterkrigsåren, som knappast medgav sta-

ten att ikläda sig nya ekonomiska förpliktelser. I stället ansåg sig Kungl. Maj:t berättigad att år 1923 företaga en sådan reducering av förut utgående anslag, att kostnadsfria tuberkulinundersökningar ej kunde medges i samma utsträckning som förut. Härmed överflyttades ytterligare bördor på jordbrukareaxlarna, och för kampen i sin helhet kom åtgärden att betyda uppgivandet av förut erövrade positioner.

Erkänner man, att det är ett viktigt statsintresse, att tuberkulosen hålles tillbaka i ladugårdarna — och därom torde väl knappast mer än en mening råda —, så är situationen på detta område ej tillfredsställande. Men en vändning till det bättre står ej att ernå med mindre statsmakterna äro benägna att för höjandet av effektiviteten ikläda sig ökade förpliktelser. En tuberkuloskamp sådan som vår kan ej utökas utan större tillgång på medel. Konjunkturläget för jordbruket är inte sådant, att man helt enkelt kan överflytta alla bördor för en utvidgad kamps bedrivande på de enskilda djurägarna. All hittillsvarande erfarenhet visar att då blir det föga utträttat. I både Europa och Amerika pågår f. n. ett intensivt utrotningskrig emot ladugårdstuberkulosen, i vilket resp. stater engagerat sig aktivt i hög grad. Siffror och stridsmetoder från Förenta Staterna ha i detta sammanhang inte alltför stort intresse, då våra resurser näppeligen kunna tillåta oss att söka lägga våra linjer efter amerikanskt mönster. Däremot kan det i viss mån vara vägledande att England och Tyskland, våra båda huvudavvärmare för animaliska produkter, sedan några år lagt ut tuberkuloskampen på mycket bred front. I England, där befolkningen ju till största delen är konsument och ej producent av mjölk och smör, ha helt naturligt åtgärderna i främsta rummet siktat på att skaffa fram tuberkelbacillfria ladugårdsprodukter och mindre att direkt medverka i kampen emot ladugårdssjukdomen. Trots det relativt höga pris, som framförallt konsumentmjölken betingar i detta land, har man dock ansett det ogörligt att lämna djurägarna utan direkt statshjälp i kampen emot sjukdomen. I de år 1925 antagna tuberkuloslagarna stadgas visserligen förbud att inneha djur, som lida av tuberkulos i öppen form, men det är också bestämt, att statsersättning utgår för nedslaktning av sådana djur. År 1926 slaktades 17,548 nötkreatur på grund av öppen tbc och ersattes fullt av allmänna medel. I Tyskland, där tuberkulosarbetet förklarligt nog haft svårt att återupptagas efter kriget, har man sedan gammalt koncentrerat sig på statlig hjälp åt dem, som metodiskt arbeta emot den smittofarliga tuberkulosen. År 1927 voro i Preussen 11,5 % av nötkreaturen anslutna till den s. k. ostertagska organisationen, och av allmänna medel utbetalades detta år 5,5 miljoner mark i direkta statsersättningar för nedslaktade smittofarliga djur.

I Danmark har man i stort sett endast motvilligt velat engagera staten i ladugårdstuberkuloskampen. Men föredömet från det stora exportlandet i väster, England, har även här framkallat en vändning till det bättre,

som visserligen får ses mot bakgrunden av omtanken för exportmarknaden av smör och mjölk, men som säkert även växt fram ur insikten om nödvändigheten att rädda landets dyra kreatursstock undan decimering i tuberkulos. Den danska staten ersätter, sedan medio av förra året, konstaterat smittofarligt tuberkulösa djur emot att de omedelbart nedslaktas. Hjälpn till jordbruken är här visserligen rätt blygsam, men ett steg är dock taget i rätt riktning. Förlusten, som det danska lantbruket direkt tillfogas genom ladugårdstuberkulosen, uppskattas till minst 60 miljoner kronor årligen.

I vårt land, vars kreatursstock torde i tuberkulosfrekvens kunna jämföras med den danska, uppgå säkerligen förlusterna till samma siffra. Summan belyser bättre än alla ord allvaret i den förödelse, som här äger rum inom en av våra allra värdefullaste nationaltillgångar, vår nötkreatursstock. Och med sådan kännedom om situationen torde det vara svårt att andraga några skäl emot att staten bör ha viss skyldighet att på ett annat sätt än hittills gå in för tuberkulosens hämmande. De riktlinjer, efter vilka ett utvidgat ingripande skall försiggå, kunna givetvis ej här i detalj utformas.

Vi vilja endast uttala en förhoppning om att alla åtgärder måtte ske som hittills under form av frivillig samverkan emellan djurägare och myndigheter. Lagparagrafer och straffbestämmelser emot en sjukdom, som är så vanlig som denna, göra föga nytta. Men samverkan får i framtiden ej, som det nu är, gå ut på att huvudbördan helt skall bäras av djurägaren och staten endast koncentrera sig på att kontrollera och dirigera de enskildas arbete. Erfarenheten visar, att under sådana förhållanden står föga att ytterligare vinna. Djurägaren måste känna, att statsmakterna äro med honom och beredda att hjälpa, där hans egen förmåga är otillräcklig. Främst gäller detta ifråga om bekämpandet av den s. k. smittofarliga tuberkulosen, det centrala i alla åtgärder emot sjukdomen. Många djurägare vilja men kunna av ekonomiska skäl ej låta nedslakta djur behäftade med sjukdomen i detta stadium. I dessa fall bör en inlösningskyldighet av det allmänna vara motiverad. Det belopp, som härvidlag kan komma ifråga för varje enskilt djur, bör beräknas efter skillnaden emellan bruks- och slaktvärde, dock så att ersättningen under alla förhållanden ej mera än knappt täcker förlusten. Statens intresse för tuberkulosens tillbakaträngande får aldrig utnyttjas till förtjänst för den, som innehar tuberkulösa djur. Statshjälpn bör vidare begränsas åt de djurägare, som själva manifesterat intresse för att bli tuberkulosen kvitt. Kostnadsfria tuberkulinundersökningar, i förekommande fall kompletterade med kliniska sådana, böra lämnas i samma utsträckning som före 1923 års restriktioner. Den lilla besparing, som härmed vanns för statsverket, väger fjäderlätt emot faran att härigenom på många håll

nyinfektioner få tillfälle att fritt sprida sig inom förut tuberkulosfria ladugårdar.

Det torde slutligen starkt kunna ifrågasättas, om ej vårt hittillsvarande statliga tuberkulosarbete ogynnsamt påverkats av att ledningen för det samma varit så starkt centraliserad, att man för varje detalj utarbetat förhållningsregler och även i stort sett rigoröst tillämpat dem. Anpassningen efter lokala förhållanden och de aktivt arbetandes eget omdöme har därigenom omöjliggjorts i onödigt stor utsträckning. Måhända skulle dessa olägenheter delvis kunna bortfalla, om i varje län det utsåges en tuberkulosnämnd, som enligt allmänna direktiv kunde för varje provins självständigt handha tuberkulosarbetet i ladugårdarna och disponera över härför anslagna medel. En viss motsvarighet härtill finns ju redan i de tuberkuloskommittéer, som vissa hushållningssällskap utsett. Deras verksamhet är dock alltför strängt kringskuren av brist på medel och lagliga rättigheter. Det är vår övertygelse att, om i sådana länsdelegationer insattes sakkunniga och praktiska personer, mycket effektivt arbete kunde utföras till sjukdomens hämmande.

Utredning uti den av oss ovan berörda frågan om ytterligare åtgärder emot ladugårdstuberkulosen har ju under många år pågått genom 1912 års tuberkulosdelegerade. Vi ha oss vidare bekant, att svenska veterinärläkareföreningen sedan några år har en kommitté, som arbetar för samma mål. Det utredningsmaterial, som från dessa båda håll står till buds, torde lätt kunna hopsamlas och en överarbetning härav snart ge vid handen, vad som är användbart eller ej. Ett yrkande om utredning från vår sida innebär därför ej en önskan om att denna fråga skall begravas i en ny kommitté av sakkunniga. Tvärtom ha vi anledning tro, att en snabb bearbetning av tillgängligt material med beaktande av vad vi här ovan anfört skulle sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att redan nästa år framlägga proposition i ärendet.

Under återopande av det ovan anförda få vi hemställa, att riksdagen måtte besluta,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om ny skyndsam utredning rörande ytterligare åtgärder för bekämpande av nötkreaturstuberkulosen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen giver anledning.

Stockholm den 21 januari 1929.

Jöns Pålsson.

Isak Svensson.